

ՊԱՍԿ ՄԵՐ ՊԱՅՐԵՆԻ ՇԻՐՄԱՆ

Պայրին...

Կորովի եւ ազբեղիկ սնուն մը՝ որ կ'ըսէ մէկ Թափով սակէն ինչ, Ռոչում մը՝ որ մտքի մէջ կը լուսանկարէ՝ հսկայի մը դէմքը։

Պայրին... ձայն մ'է անդունդի մէջ արձագանգուած։ Ու մի մը կարծես՝ որ կը պայծի։ Ինչպէս մը՝ լուսարծակ հորիւզմանը բացող, շանթ կայծակող, որոտում մը ամբողջ ու՝ Թխատեփլ սակերու ծոցէն։

Հանձար մ'է ան արեւափառ, որուն Ֆանանդները կ'արշաւեն Ռուսաւոր անկիւններ իսկ. սակիւ բազմութ է պերճապայծառ զամի վրայ՝ մուսաներով պտտուած։

Համակ վնաս թիւն կը Ֆառազ պիտեն անոր թանապոթական կորովն ու շունչը։

Խուռնը հզօր եւ ապականան իրկի մը՝ չքաւակամացու կերտել լոկ վիթխարի յուշարձաններ զրական աշխարհի համար, սլլ տուաւ նաեւ իր երազներուն իրականացում։ Ուզել ծառայել մարդկութեան ամենին բարձր եւ ազնաւական գաղափարն ազատութեան սկզբունքին, — զոր հապիւ միտքն յղացաւ՝ վնասը գործադրել։ Հիշդ չէ՝ երբ նոյն իսկ ըսէնք. « Ինչ էս մի ջախջախեց իր մէջ », իր բազունն ու կենսարժեքներով պիտ ապտուսեցան տուրքին՝ ի նպատակ ժողովրդի մի։

Ձայն զգացնին ան երբ ամիսով աւելաց լրագիրները լուր մը հաղորդեցին, թէ Հելլեն կառավարութիւնը մտադիր եղեր է պաշտօնապէս իւր ուղղել Պայրինի Նրկին, որպէս զի ամիսը Անգլիոյ Մասաչուսեթս նահանգի համախորհուրդի միջանկար լուրն տուաւ տիեզերանուշակ յարմին մամուլն այս առաջին դարադարձը։

Ինք միջոցներն էր որ կը նշողէր դարձեալ լրագրի մի սինակէն, հաղորդուելով թէ Զուիքերիոյ մէջ Միջազգային Մասնաժողով մը կազմուած է՝ ի. վերին. Գեորգ

Ի. Անգլիոյ Թագաւորն եւ Զուիքերիոյ Հաւասարակապտութեան Նախագահին բարձր հովանաւորութեանց տակ, որպէս զի հասանալարնային յարգանք մ'ընծայուի այդ գերանուշակ Գեորգին։

Այդ պերճ հանդիսող իրերուն քով անշուշտ անպատեհ պիտի չնկատուի, եւ թէ մեր այս փոքրիկ արտոյտայտութեանք անոնց կողքին կանգնիլ կը համարձակ նաեւ Հայ նուիրական Հաստատութիւն մը, Միսիսիպիան այս Բարկը։

Եւ Անգլիա իր մէջ երբեմն մտաւ զամ մտադարձը հակառակութեամբն հանդերձ — իրական միշտ կը պարծի այդպիսի Հանձարի մը ծնունդ տուած ըլլալուն։ Եւ թէ Համերմանը Նրկի մարտ կը զգայ ինչպէս Պայրինի կորովը վայելուին եւ հուսկ անոր գերեզմանն ըլլալուն, Ս. Վազար պիտի պարծի յաւելտ իր մայրենի բարբառը անոր աւանդելուն եւ անկէ ունեցած թանկ կազին յուշին իր ծոցին մէջ յաւերճապէս նստուն համար։

Եւ արդեօք ան իսկ անուրդակի մաս չէ՝ ունեցած խանութները խանդավառող ազգի մի ազատագրութեան վերմ գաղափարն մէն իսկ...

Անոնցմէ ո՞րն ալ նկատունք՝ Լորտ Պայրինի անունը միշտ կապուած կը մնայ Ս. Վազար կողմին։ Դարեր ու դարեր ան պիտի հետեւի Սոսթանութեան՝ իբրեւ ստորին հակայի։

Իւրջ ին ուրեմն շարժաւորներն որ կը մղեն գմեղ մասնաշար յարգանք մ'ընծայելու վերն խանութներին յիշատակին շատ լուրջ մանաւանդ, երբ նկատի առնենք այն բարոյական աշակցութիւնը՝ զոր իր յարաբերութեան միջոցով ընծայած է Սեթ Մեքսապոստոլան եւ անոր Զեւակերտին։ Կարծես նա ուխտած է՝ ոչ միայն Անգլիան եւ անոր Ռուսաւոր պետական սահմանները։

մանկները՝ այլ միմյեւ ուրիշ եւրոպական ժողովուրդներ եւ այլացեղ ազգեր մտերւ մաքնելու Միաստանիս եւ անոր ստանձնած առաքելութեանը ու գրական գործունէութեան։ Եւ միմէ ուրիշ բարոյական կարեւոր աջակցութիւն մ'ալ չէ՞ ընծայած հանդէպ Հայ Ազգին, նոյն այդ ոսկեղնիկ լիզուն սորվելով « *ի սթափումն իւր մաքին ու հոգւոյն* » . միւս կողմանէ կրք - ի մէջ այլոց - Հայ Մատենագրութեանէն կը նուիրէ նա իր ազգին՝ անգլիական Մատենագրութեանէն խուսափած թանկագին մաս մը՝ չէ՞ որ սակի կը բարձրացնէ Մեր Գրականութեան կարելի անգլիասոս ժողովուրդներու առջև։

Ուրեմն աննշան պատճառներ չեն ասոնք, երբ Պայրընիան Յիշատակի հանդէմնորուն կ'ուզինք բերել մեր դպրն մասնակցութիւնը՝ թէ՛ իրր Հայեր եւ թէ՛ իբրեւ Միսիմարեան Հայեր։

Չայս ալ աւելցնենք. մեր այս ձեռ-

նարկին չեն կրնար արգելք նկատուիլ անշուշտ ընկերային կեանքի մէջ Քերթողիս անցուցած նոյն իսկ ծախողակ բարոյական։ Նրա Պայրընի մէջ, կր պնդենք, հանձնարն է միշտ որ կը Ռիսցուի, կր փառաբանուի, պարգեւ մը՝ զոր ուղղակի Տիեզերաց Արարչապետը դրած է . եւ ճիշդ այս աստուածատուր գանձինն Ռիտ է որ Միսքանութիւնս պատիւ ունեցած է մտերմիկ ու մեր ծաւոր յարաբերութիւնս ունենալ։

Այդ բարեպատիւ պարագաները իրաւաբէ կը պարտադրեն ուրեմն Միսիմարեան Ուխտս եւ Հայ Ազգը, անմարշաւ պակներ զետեղելու Ազգիոյ այդ մեծագոյն Քերթողին շիրմին վրայ՝ ի նշան խորին յարգանքի եւ երաստագիտութեան։

Պատուաբեր պաշտօն, զոր ներկայ թիւիս սիրացածք կը ստանձնէ նոյն խնքն Պայրընի յարգած ու համակրած Միսիմարակիր Յարկիս պաշտօնակները ունեւու նախայ « ՌԱԶՄԱՎԵՊ » :

ԻՄԲԱԿԻ. « ՌԱԶՄԱՎԵՊ » ի

A WREATH ON BYRON'S TOMB

Translated from the Armenian

Byron!...

A powerful and impressire name which photographs in the mind the countenance of a giant.

Byron!... A sound that re-echoes in the abyss like the bursting of a shell, — a lightning flash that shows bright horizons, — a thunderbolt, — an awful thunder rolling in the dark clouds.

His is a sun-like Genius whose beams shine forth into the most distant corners. He is magnificently enthroned, crowned with the muses. His poetical rigour and inspiration irradiate complete majesty.

Born of a powerful and chivalrous nation, he was not satisfied to erect a

solitary colossal monument for the literary world, he materialised his dreams. He was eager to serve that high and noblest of ideas — the principle of liberty, — which no sooner did it take hold of his mind than he put into practice. Would it not even be correct to say that "he conquered a self within himself" in offering his arm and his life to that divine gift for the benefit of a people?

This is how we felt when a few months ago the news reached us through the newspapers that the Hellenic government intended to address an official invitation to Byron's native land that the whole literary world of England

might assemble to hold a great National Festival in celebration of this first Centenary of the world-famed nobleman.

Again it was his greatness that shone forth from the columns of a newspaper which reported that in Switzerland a special International Committee has been formed under the august patronage of H. M. the King of England and the President of the Swiss Republic so that a universal tribute might be paid to that renowned figure. Doubtless it will not be considered unbecoming if with this slight expression a consecrated Armenian Institution, this Mechitarist House ventures to place itself alongside of these prominent preparers of the Festival.

If England, notwithstanding her pardonable opposition to him, is always rightly proud of having given birth to such a great Genius; if the land of Homer feels proud of having enjoyed Byron's power and of being at last his grave, S. Lazzaro can boast forever of having taught him its mother-tongue and of having cherished in its heart imperishable and precious memories. And has it not even had an indirect part in rousing his enthusiasm for the noble ideal of the liberation of a nation?

Whichever of these opinions we may hold the name of Lord Byron will always remain connected with the Island of S. Lazzaro. For centuries and centuries he will follow the Community like the shadow of a giant. The motives that urge us to offer a special mark of respect to the memory of the great Poet are very earnest, especially when we consider the moral assistance that, by his connection with it, he gave to the great man of Sebaste and to the Work of his hands. It seems as if he had vowed to familiarise, not only England and her most distant Colonies but even

other European peoples and different races with the monastery, its mission and literary activity. And has he not helped the Armenian Nation morally in another important way by learning the language of that Golden Age "for the recreation of his mind and soul"; again, when amongst other things he gave to his nation a part of a literary treasure that had been overlooked by English literature, did this not raise our literary reputation before the English-speaking peoples?

These then are the not unimportant reasons for which we desire to bring our small contribution to the Byron Commemorations, both as Armenians and as Mechitarist Fathers.

Let us add this too. Not even the undeniable dissipation of the social life of the Port can hinder us in this task. In Byron, we insist, it is always the Genius that charms, which is glorified, a gift which the Creator of the Universe has placed there, and it is just with this God-given treasure that the Congregation has had intimate connection.

This fitting occasion imposes a duty on the Mechitarist Fathers and on the Armenian Nation, that of placing on the tomb of the great Poet imperishable wreaths in token of deep homage and gratitude. An honourable duty which in the present number the official organ of Byron's own respected and beloved Mechitarist Fathers, the eighty year old "Pazmareh" fulfils with all its heart.

The Editor
OF "PAZMAVEB,"

